

Het zou onrechtvaardig zijn dit rapport te verwijten, dat het de geografische differentiatie van ons land niet voldoende recht doet wedervaren en zulks te meer, omdat niet bekend is in welke richting de verdere onderzoeken van de in de aanvang genoemde Commissie zich zullen bewegen. Toch kan wellicht hier de waarschuwing op zijn plaats zijn, dat bij een voortgaand onderzoek, deze differentiatie niet uit het oog mag worden verloren. Juist ten aanzien van de industrialisatie blijkt wel, dat dit vraagstuk niet alleen van een algemeen standpunt kan worden opgelost, doch dat de onderscheiden delen des lands in dit opzicht in een geheel verschillende situatie verkeren: voor Groningen ligt het probleem geheel anders dan voor Brabant. Reeds in dit eerste Rapport valt het op, dat over de kleigebieden in het Noorden en Zuid-Westen des lands en ook over de zandgebieden in Noord-Oost-Nederland slechts ternauwernood wordt gerept. Waar juist voor de kleigebieden een voortdurende uitstoting van de bevolking kenmerkend is, rijst de vraag, of het sociaal verantwoord is, bij een concentratie van de economische bedrijvigheid in het zandige midden van ons land, deze gebieden aan een permanente drainage van goede arbeidskrachten bloot te stellen.

Ongetwijfeld zijn er meer vragen, welke bij de bestudering van dit rapport bij de lezer zullen oprijzen. Dit neemt echter niet weg, dat deze eerste publicatie, welke geheel in het kader van een „nationaal plan” ligt, hem met belangstelling naar de verdere onderzoeken van de Commissie ter bestudering van de bevolkingsverspreiding zullen doen uitzien.

H. J. K

* *

Nederland. Landbouw.

C. H. J. Maliepaard: „*De Nederlandse Landbouw*”. 95 blz. De Nederlandse Volkshuishouding tussen twee oorlogen, deel IX. Utrecht/Brussel (Het Spectrum), z.j.

De redactie van de serie „*De Nederlandse volkshuishouding tussen twee wereldoorlogen*” is in vele opzichten gelukkig geweest, wat haar medewerkers betreft. Dit geldt ook voor dit deel. Ir Maliepaard kent de Nederlandse landbouw goed en op een heldere en overzichtelijke wijze geeft hij in de hem toegestane ruimte een overzicht van de ontwikkeling van deze bedrijfstak in de zo merkwaardige periode tussen de beide wereldoorlogen. Na een korte inleiding behandelt hij achtereenvolgens de ontwikkeling van de algemene landbouw-economische verhoudingen, de technische veranderingen in het landbouwbedrijf, het landarbeidersvraagstuk, de uitgroei van het verenigingsleven en de veranderingen in de plattelandssamenleving. Zoals men, gezien de aard en de omvang van het werkje, ook niet mag verwachten, geeft het voor deskundigen geen nieuwe dingen, noch wat de aard der vermelde gegevens, noch wat de interpretatie van de waargenomen ontwikkeling aangaat. Uit de veelheid der feiten tot een duidelijk en voor een ieder leesbaar overzicht van de ontwikkeling te komen, is echter geen geringe verdienste en deze verdienste bezit, zoals gezegd, het boekje. Het beste is in dit opzicht het hoofdstuk betreffende de ontwikkeling van het landbouwbedrijf in engere zin en als men het gelezen heeft realiseert men zich opnieuw hoe enorm de prestaties van onze boeren in deze periode zijn geweest. Minder goed liggen de auteur blijkbaar de onderwerpen van meer sociale aard. Het hoofdstuk over de plattelandssamenleving is wel wat erg mager uitgevallen. Enkele slordigheden, zowel in de feitelijke mededelingen, als in taal en stijl, mag men misschien op rekening schuiven van de drukke werkkring van de auteur. Dr Verhage is, voorzover mij bekend, geen voorzitter van de Vereniging van Bloembollencultuur, doch van het betreffende bedrijfsschap, hetgeen speciaal in de bloembollen-branche nu niet bepaald het zelfde is! „Kelderen” van prijzen is dunkt me nog geen standaard-Nederlands, evenmin als „veilig stellen” van exportbelangen. Waarom achter „afnemende meer-opbrengsten” tussen haakjes „diminishing returns” moet

worden gezet is mij niet duidelijk. Een klein symtoompje van de na-oorlogse Engelse ziekte?

E. W. Hofstee.

* *

Vinkeveen en Waverveen; Vleuten en Mijdrecht. UTRECHT. Rapport betreffende een onderzoek naar de sociaal-geografische structuur van de gemeente Vinkeveen en Waverveen. Publicatie Nr. 2, Juni 1948. als boven, de gemeente Vleuten, Publicatie Nr. 3, Augustus 1948.

als boven, de gemeente Mijdrecht, Publicatie Nr. 4, September 1948.

Uit deze drie door de Planologische Dienst Utrecht gepubliceerde rapporten blijkt duidelijk, dat het doel dezer onderzoeken niet uitsluitend het planologisch werk is geweest, doch dat de gemeentebesturen, zowel als de Planologische Dienst suggesties wensten t.a.v. de ontwikkeling van de welvaart der onderzochte gemeenten. Hierdoor hebben deze rapporten een ietwat tweeslachtig karakter. Het treffen van planologische maatregelen stelt in vele gevallen andere eisen aan de sociale survey, dan het aangeven van maatregelen tot verhoging van de welvaart, de ontwikkeling der welvaartsbronnen, het opheffen van bepaalde sociale misstanden en soortgelijke problemen. Dit onderscheid wordt in verschillende studies uit het oog verloren: men is geneigd gemakkelijk van de „ruimtelijke planning” over te stappen naar de „sociale” en omgekeerd; de aard van het onderwerp en de persoonlijke belangstelling van de onderzoeker zijn meer-malen oorzaak, dat men voor deze verleiding bezwijkt. Welke de bedoeling der onderhavige studies is geweest blijkt helaas niet duidelijk uit voorwoord en inleiding. In het rapport Vinkeveen wordt het motief in het geheel niet aangegeven, in het rapport Vleuten slechts ten dele. Alleen in het rapport Mijdrecht wordt als doelstelling gegeven: „het geven van een mogelijke leidraad voor het gemeentebeleid” en verder „ook bouwstenen te verschaffen voor de in voorbereiding zijnde stedenbouwkundige regelingen”. Welke is de bedoeling van het gemeentebeleid dan geweest? Enige verduidelijking van de zijde van het gemeentebestuur zou zeker gewenst zijn geweest, juist ten behoeve van de sociale onderzoekers, aan wie een dergelijke opdracht wordt verstrekt. Men krijgt anders wel eens het gevoel, dat er op dit gebied bij de gemeentebesturen een zekere mode heerst.

Deze rapporten, welke verder gaan dan het voorbereiden van bepaalde planologische maatregelen, bevatten verschillende suggesties voor een wijder terrein, dan dat der planologie. Het is m.i. gewenst, dat in rapporten als deze duidelijk wordt aangegeven, welke de motieven zijn, om tot een regionale analyse over te gaan.

In de rapporten Vleuten en Vinkeveen, welke dus mede als welvaartsonderzoek zijn bedoeld, valt het op, dat het demografische aspect vrij summier — te summier juist voor een welvaartsonderzoek is behandeld. Er is vrijwel niet getracht voor de toekomst een structuurbeeld dezer gemeenten te geven. Op basis hiervan zouden wederom bepaalde suggesties kunnen worden gegeven met betrekking tot de werkgelegenheid, in het bijzonder die der jeugd. Het geboorteoverschot is in deze gemeenten vrij hoog, terwijl de opnemingscapaciteit, naar het mij voorkomt na kennisneming dezer rapporten, beperkt is. Het is dus gewenst enige aandacht te besteden aan de jeugdige arbeidskrachten, die in de eerstvolgende jaren het arbeidsproces zullen binnen treden. Het probleem van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zal in het eerstvolgend decennium dermate urgent worden, dat hieraan in de eerste plaats aandacht zal moeten worden besteed in de welvaartsonderzoeken. Bovendien zou men in dergelijke studies toch zeker ook wel enige aandacht mogen besteden aan de psychische mogelijkheden van de bevolking. De mogelijkheid om in de regionale onder-